

Al XI-lea Congres internațional de numismatică

Anul 1991 a însemnat pentru Belgia aniversarea a 160 de ani de la cucerirea independenței de stat. Pentru prestigioasa Societate Regală de Numismatică a Belgiei, acest an a marcat însă o triplă aniversare: un secol și jumătate de la înființare (1841), tot atât timp de la apariția propriei publicații (*Revue Belge de Numismatique et de Sigilographie* — o prezență majoră a domeniului) și un secol de la primul congres internațional de numismatică (1891), congres găzduit chiar la Bruxelles de aceeași instituție academică. Fără îndoială, toate acestea au cântărit greu când s-a decis ca cel de-al XI-lea Congres internațional de numismatică să aibă loc în zilele de 8—14 septembrie 1991 tot în capitala belgiană.

Organizarea acestei manifestări științifice de incontestabilă anvergură mondială s-a aflat sub înaltul patronaj al forurilor politice supreme ale țării (în primul rând Coroana și Guvernul), dar și al Comisiei Comunității Europene. Din lista impresionant de lungă a susținătorilor s-au remarcat principalele instituții științifice și culturale, alături de cele financiare și de mari agenți economici. Un aport serios și-au adus Comisia Internațională de Numismatică și Asociația Internațională a Numismaților Profesioniști. Desigur, primăria orașului Bruxelles a făcut eforturi deosebite, izbutind să asigure condiții excelente de desfășurare. Greul muncii a revenit însă unui Comitet de organizare compus din membri de seamă ai S.R.B.N., între care rolul decisiv a revenit reprezentanților celebrei școli numismatice de la Louvain-la-Neuve (președinte: prof. dr. Tony Hackens; secretar: Ghislaine Mouchart). Se poate spune că organizatorii și-au făcut cu prisosință datoria.

O idee despre eforturile lor o oferă înseși dimensiunile congresului. Au fost de față invitați de pe toate continentele, practic nici o mare zonă etno-culturală și nici o epocă nu au rămas nereprezentate. Desigur, în primul rând trebuiesc amintiți oamenii de știință, cercetătorii fenomenului monetar și ai istoriei economice: peste 750 de participanți cu comunicări înscrise în program (la care s-au mai adăugat și contribuții neanunțate; numărul celor reprezentate a rămas înfim). Dar au fost de față și o mare mulțime de auditori, colecționari ori simpli iubitori ai numismaticeii. În sfârșit, un loc relativ mare l-au ocupat specialiștii ai băncilor și finanțelor, ai forurilor de politică economică și financiară, ai unor mari firme și societăți interesate în comerțul cu valori numismatice, sau de posibilitățile de a investi rentabil în acest domeniu. Nu au lipsit reprezentanții unor sfere la care numismatica apelează tot mai mult (electronica de vîrf și calculatoarele moderne, informatica, științele exacte implicate în cercetările interdisciplinare) și, nu în ultimul rând, cei ai marilor edituri — unele cu solide tradiții în publicațiile de specialitate. Credem că numărul total al participanților va fi oscilat în jurul cifrei de 2000 de persoane. Numărul și diversitatea de preocupări profesionale a participanților exprimă destul de bine largul interes de care se bucură azi știința numismaticeii în lume, și — în egală măsură — natura foarte diferită a acestuia. Trebuie subliniat însă faptul că această stare de lucruri este și rămîne absolut benefică pentru cercetarea științifică în domeniu.

La efortul de cazare, întreținere și organizare s-a adăugat generozitatea gazdelor pentru numeroși cercetători din țări aflate în grave dificultăți economice. Astfel, au putut fi de față și susține lucrări valoroase specialiști atât din Europa de Est (între care și România¹), cât și din diverse zone ale "lunii a treia". Limbile de lucru au fost, alături de franceză și flamandă (limbi oficiale ale țării gazdă), engleza, germana, italiana, spaniola. Lipsa unor mijloace de traducere simultană nu a creat nici un fel de dificultăți comunicării. Cu foarte puține excepții, ședințele și colocviile care au compus congresul s-au desfășurat în amplele spații, minunat utilitate, ale Palatului Congreselor din centrul capitalei belgiene.

Este evident că o reuniune științifică de asemenea proporții rămînea foarte greu de organizat și condus, iar pentru oricare participant simpla urmărire a tuturor lucrărilor se dovedea absolut imposibilă. Au avut loc doar patru reuniuni, în plen, unde s-au prezentat mari rapoarte ce vizau, fiecare, un domeniu major al științei monetelor². Majoritatea lucrărilor au fost susținute în reuniunile pe secții, care funcționau permanent pe toată durata congresului. Au fost numeroase asemenea secții: greacă (divizată pe mari zone geografice, plus două subdiviziuni cronologice: elenistică și imperială); romană; celtică (nume sub care se grupa numismatica antică a lumii barbare europene); bizantină; medievală (cu

¹ Termenii se cer explicați. Comisia Internațională de Numismatică este forul reprezentativ al instituțiilor și reuniunilor academice care se ocupă cu studierea monetelor. Dimpotrivă, Asociația Internațională a Numismaților Profesioniști reunește organizațiile, firmele și persoanele care au ca principală preocupare colecționarea și comerțul de valori numismatice (în accepțiune occidentală, "numismat profesionist" este negustorul de monete vechi, nu cercetătorul lor).

² Țara noastră a fost prezentă cu 14 cercetători, toți cu lucrări înscrise în program; un adevărat "record" în materie, dar care corespunde nivelului înalt și amplitudinii cercetărilor numismatice în România. Alte țări est-europene, cu bune tradiții în domeniu, au avut participări remarcabile, deși mai puțin numeroase (Iugoslavia, Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia). Foarte îmbucurătoare și de bun augur au fost prezențele mai puțin obișnuite pînă acum (Albania, Rusia, țările baltice).

³ R.G. Doty, *The Industrialization of Money: Crisis and Response*; D.M. Metcalf, *A New Catalogue of Crusader Coins: Problems and Strategies*; Iordanka Youroukova, *Originalité iconographique des monnayages municipaux dans les provinces romaines orientales*; M. Amandry, *Manipulations, innovations et techniques monétaires dans les cités grecques*; W. Fiedler, *Art Robbery and the Protection of Cultural Property in Public International Law*.

mari subdiviziuni geografice); indiană; islamică; otomană; central-asiatică; chineză; sud-asiatică; modernă; americană; contemporană; medalii și jetoane. Durata lor de funcționare nu a fost însă aceeași; cum era de așteptat, perioadele mai vechi ale istoriei europene au rămas cel mai bine reprezentate. Deși numeroase contribuții au apărut doar ca *poster*, dezbatările pe secții au rămas foarte încărcate, iar opțiunea auditorilor a fost pusă la grea încercare. Din fericire, alături de programul detaliat al manifestărilor s-a editat și un volum cu rezumatele celor mai multe comunicări.

Alături de sețiile propriu-zise au funcționat "mese rotunde speciale", consacrate unor teme deosebite. Cea deschisă pentru "Informatică și numismatică" a funcționat mai multe zile, însoțită de o expoziție tehnică ("atelier") unde se făceau și demonstrații practice. Mai amintim câteva, de o importanță imposibil de neglijat: analiza și conservarea monetelor; muzeologia numismatică; numismatica vikingă; mărci de control și organizarea atelierelor monetare la sfârșitul Evului Mediu; monete neconvenționale (sau "primitive"); hîrtia-monetă; tehnica monetară. Deosebit de interesantă a fost cea consacrată bibliotecilor și bibliografiei de specialitate. Un loc aparte a revenit discuțiilor restrînse, pe colective de lucru ale Comisiei Internaționale, pe tema redactării volumelor noi din seria *Survey of Numismatic Research* și a anuarului *Numismatic Literature*.

Expoziția de carte de specialitate, deschisă pe toată durata congresului, a putut da și ea o idee despre amploarea și calitatea cercetărilor numismatice în lumea contemporană. S-au impus atenției numeroase apariții, de pe toate meridianele⁴. Menționăm aici doar câteva: primul volum al noii serii monumentale *Roman Provincial Coinage*; catalogul ultramodern al emisiunilor lui Alexandru cel Mare și Filip III Arrhidaios (realizat de M. J. Price); publicarea exemplară a monetelor antice din colecția Gulbenkian; volumele *Scripta nummaria* de Paul Naster; romanul *Les Numismates*, semnat de marele specialist care este Pierre Bastien. Între seriile de publicații care continuă să apară și al căror rol de instrumente de lucru crește mereu rămîn pe prim plan *Sylloge Numorum Graecorum*, *Fundmünzen der römischen Zeit in Deutschland*⁵, *Trésors monétaires de France*, *Moneta Imperii Byzantini*; cercetătorii britanici lucrează la următorul volum din seria *RIC*. Și lista ar putea continua.

Congresul a prilejuit și alte manifestări culturale. S-au emis medalii ale congresului; s-au organizat vizite în oraș și chiar două excursii facultative în ultima zi: una la Anvers, alta la Mariemont-Waterloo. Participanții au vizitat încă din prima zi o expoziție remarcabil organizată și intitulată semnificativ "Une monnaie pour l'Europe?". De fapt, viitoarea monedă comună europeană (ECU) a fost experimentată chiar în cadrul congresului: participanții au primit primele asemenea piese bătute efectiv, pe care le-au putut folosi doar în incinta Palatului Congreselor. A fost desigur o modalitate inspirată de a marca legătura studiilor numismatice cu problemele societății contemporane și — mai ales — posibilele valențe novatoare ale tradiției.

Cum era firesc, acest mare forum științific a ocazionat și reuniuni de lucru ale CİN și ale comisiilor ei, perfectarea unor acorduri și programe. Dar s-a realizat îndeosebi o excelentă comunicare științifică și umană între specialiștii de pretutindeni, într-o atmosferă optimă. Caldura și amabilitatea organizatorilor au imprimat de la început un spirit autentic academic.

Lucrările congresului vor vedea lumina tiparului sub formă de "Acte", dar numai într-o formă rezumativă. Organizatorii și-au asumat și această sarcină.

Fără îndoială, cel de-al XI-lea Congres internațional de numismatică marchează un bilanț foarte bun. A prilejuit o trecere în revistă completă, diversificată și necesară a stadiului cercetărilor de specialitate. A facilitat, într-o lume ce pare a se redeschide promițător, contactele necesare între cercetători și școli savante. Noile metode interdisciplinare lasă să se întrevadă o nouă etapă în știința numismatică, stilul de muncă al specialistului va fi, inevitabil și poate chiar salutar, profund modificat. Însă tocmai abundența cercetărilor, volumul informației și, nu în ultimă instanță, costul exagerat al publicațiilor pun semne de întrebare pentru evoluția viitoare. Cum vor rezolva numismatii, și mai ales cei care nu dispun de mari mijloace materiale, problema accesului la informație sau a publicării? O posibilă speranță o oferă chiar informatizarea și corolarul ei necesar — colaborarea științifică internațională cit mai largă. Una din lecțiile congresului este și importanța reală a aportului pe care îl poate aduce *fiecare* specialist, fiecare centru de lucrări (mare sau mic) la progresele cercetării. Este drumul pe care cercetarea numismatică românească începe deja să se angajeze, cu bune rezultate. O altă lecție o constituie interesul major pentru știință pe care îl pot prezenta domenii uneori neglijate — ca numismatica timpurilor mai noi sau unele sfere colaterale — dacă sunt corespunzător tratate. Este un subiect de meditație și pentru cercetătorii români.

Totuși, marile reuniuni științifice de acest fel sunt greu de urmărit și asimilat. Asemenea congrese internaționale sunt, indiscutabil, necesare la anumite intervale. Rolul major va reveni însă, progresiv, manifestărilor mai restrînse, cu tematica foarte sever circumscrisă; frecvența lor în viața științifică promise să crească, iar cercetările numismatice românești vor trebui să fie mai prezente în viitor și la acest nivel.

RADU ARDEVAN

⁴ Inclusiv mari lucrări indiene și chineze, în excelente condiții grafice. Remarcăm și publicarea tuturor bancnotelor și monetelor emise și folosite pe teritoriul statului Oman (lucrare bilingvă, în arabă și engleză, finanțată de Banca Centrală a Regatului Oman).

⁵ Urmată de seria analoagă pentru Austria și, mai recent, pentru Ungaria. Un volum similar, de curînd apărut, pentru Slovenia.